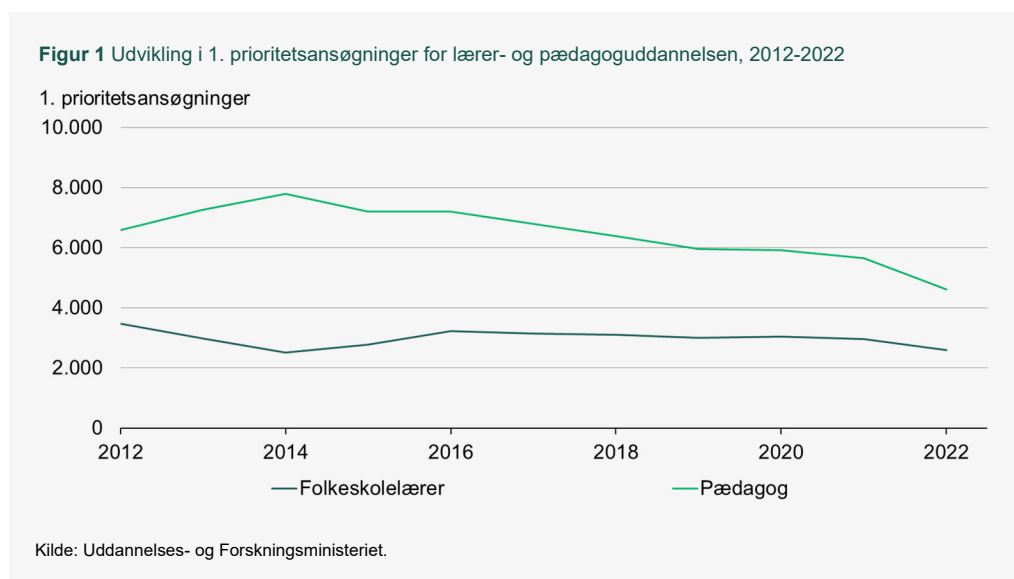

Baggrundsnotat om rekrutterings- og fastholdelsesudfordringer i lærer- og pædagogfagene

Kommissionens analyse er, at særligt lærer- og pædagogfagene har tre hovedudfordringer i forhold til at rekruttere og fastholde medarbejdere. For det første er der for få, der søger uddannelserne. For det andet har dem, der søger, relativt set opnået lavere karakter fra gymnasiet end øvrige studerende på videregående uddannelser. Og for det tredje forlader mange faget igen, efter de har uddannet sig. Det udgør samlet set et samfundsproblem, da den demografiske udvikling i Danmark medfører, at vi i en periode får flere børn og ældre, men mindre ungdomsårgange til at uddanne sig og arbejde med disse målgrupper. Andre professionsuddannelser og mange erhvervsuddannelser står over for lignende udfordringer.

Faldende søgning til uddannelserne

For at kunne løse rekrutteringsudfordringerne er der behov for, at flere uddanner sig, men søgningen til hhv. lærer- og pædagoguddannelsen har været faldende de senere år, *jf. figur 1*.

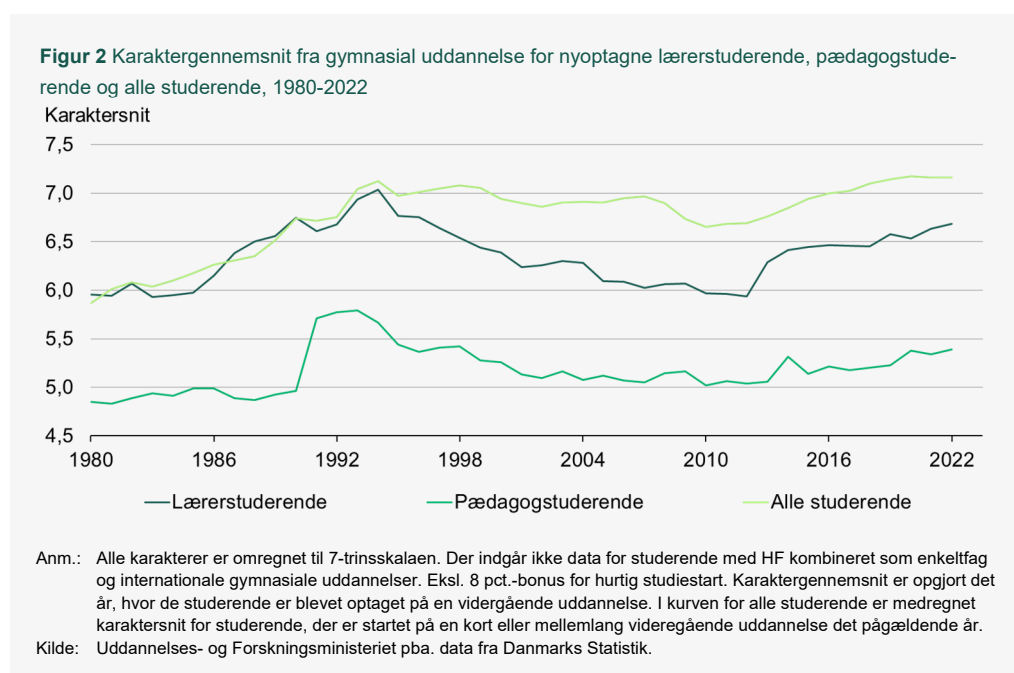
Samlet set har antallet af studerende, der påbegynder en uddannelse som hhv. lærer og pædagog, dog været relativt stabilt de seneste år. Det skyldes, at der – trods den faldende søgning – fortsat har været flere ansøgere end pladser på uddannelserne, og at der har været et væsentligt efteroptag, dvs. optag på uddannelser med ledige pladser efter sommerens optagelsesrunde. Særligt på lærer- og pædagoguddannelserne er der dog ikke længere et overskud af kvalificerede ansøgere (dvs. ansøgere, der opfylder uddannelsens adgangskrav), og den faldende interesse for uddannelserne forventes derfor – i kombination med et fald i ungdomsårgangene frem mod 2030 – at reducere antallet af studerende på uddannelserne på det pædagogiske og sociale område i de kommende år.¹

¹ Uddannelses- og Forskningsministeriet (2019): *Uddannelses- og Forskningspolitisk Redegørelse*.

Der kan være mange årsager til, at uddannelsessøgende vælger andre uddannelser end de pædagogiske og sociale uddannelser. En undersøgelse fra EVA (2022)² viste, at hver tiende nye studerende på de videregående uddannelser i 2020 overvejede at søge ind på læreruddannelsen, men endte med ikke at søge uddannelsen som deres 1. prioritet. Af årsager til at vælge andre uddannelser som 1. prioritet nævnes bl.a. at andre uddannelser var mere spændende.³ En stor andel af dem, der overvejede at søge lærer- eller pædagoguddannelsen, starter i stedet på en akademisk bacheloruddannelse (hvh. 57 pct. og 44 pct.)⁴.

Dem, der søger, har relativt lavere karakterer

Den anden udfordring er, at dem, der starter på lærer- og pædagoguddannelserne relativt set har opnået lavere karakterer fra gymnasiet. Det gennemsnitlige karaktergennemsnit for både lærer- og pædagogstuderende har over en længere årrække ligget lavere end for øvrige studerende på videregående uddannelser, *jf. figur 2*.

Karaktergennemsnittet for studerende med en gymnasial eksamen, der startede på pædagoguddannelsen i 2022, var 5,4. Det lave snit kan i nogen grad tilskrives, at pædagoguddannelsen har så stort et optag, at der åbnes for en bredere studenterbemand. Pædagoguddannelsen har en større andel studerende med gymnasial baggrund med et karaktergennemsnit under 5 end de øvrige tre store velfærdsuddannelser.⁵

Reformen af læreruddannelsen i 2012 skærpede reglerne for adgang og optag til uddannelsen for at gøre uddannelsen mere attraktiv for flere dygtige studerende. Der blev indført krav om 7,0 i gennemsnit for at blive optaget på uddannelsen

² EVA (2022): *Unge overvejelser om at søge ind på læreruddannelsen*.

³ EVA (2023): *Valg og fravalg af uddannelserne til lærer, pædagog, sygeplejerske og socialrådgiver*.

⁴ EVA (2023): *Valg og fravalg af uddannelserne til lærer, pædagog, sygeplejerske og socialrådgiver*.

⁵ Uddannelses- og Forskningsstyrelsen (2021): *Evaluering af pædagoguddannelsen*.

gennem kvote 1. Ansøgere med et lavere gennemsnit har sidenhen skulle søge gennem kvote 2. I sommeren 2019 blev 56 pct. af de nye studerende optaget gennem kvote 1 med et adgangsgivende karaktergennemsnit over 7 (inkl. bonus for hurtig studiestart).

Registeranalyser af lærerstuderende viser, at det højere karakterkrav havde effekt fra implementeringsåret i 2013, hvor gennemsnittet blandt de optagne steg fra 5,8 til 6,2, *jf. figur 2*. I perioden efter 2013 har karakterniveauet blandt nye lærerstuderende ligget på et stabilt højere niveau end før reformen. Det skal imidlertid ses i lyset af et generelt højere karaktergennemsnit for nye studenter i særligt de senere år, *jf. figur 2*.

Gymnasiekarakterer måler alene de pædagog- og lærerstuderendes faglige forudsætninger ved uddannelsesstart – ikke det udbytte, de får af i løbet af uddannelsen, og heller ikke deres evner som lærere og pædagoger.

De færdiguddannede forlader brancherne

Den tredje udfordring for lærer- og pædagogfagene sker i overgangen til og fastholdelse i arbejdslivet. Lærer- og pædagogfagene har haft udfordringer med at ansætte og fastholde nok uddannet personale gennem en længere periode.⁶ I de kommunale og selvejende daginstitutioner havde fire ud af ti ansatte i 2021 ikke en pædagogisk relevant uddannelse, som eksempelvis pædagog og pædagogisk assistent.⁷ I folkeskolen er det ca. hver sjette underviser (16 pct.), der ikke havde en læreruddannelse i skoleåret 2019/2020.⁸

Mange af dem, der er uddannede som lærer og pædagog, arbejder ikke i fagene. Ifølge Kraka arbejder lidt over fire ud af ti nyuddannede lærere i folkeskolen fire år efter, de har afsluttet deres uddannelse, og andelen, som bliver ved med at arbejde i folkeskolen i årene efter, er faldende.⁹ I 2018 arbejdede ca. 11.000 pædagoger, svarende til hver 9. pædagog, uden for det traditionelle pædagogområde som daginstitutioner, SFO'er, klubber, døgninstitutioner og folkeskoler mv.¹⁰ Det kan selvfølgelig være godt, hvis dygtige pædagoger og lærere kan bidrage med deres kompetencer også i andre brancher, så længe det er et tilvalg af noget nyt og ikke et systematisk fravalg.

Der er også udfordringer med at ansætte nok kvalificeret arbejdskraft. I foråret 2023 var 32 pct. af rekrutteringsforsøgene til pædagogstillinger på landsplan forgæves. Det samme gjaldt for 18 pct. af rekrutteringsforsøgene til folkeskolelærerstillinger.¹¹ Disse tal skal dog også ses i lyset af, at ledigheden på arbejdsmarkedet generelt er meget lav i disse år, og at mange brancher således oplever forgæves rekrutteringer.

⁶ Larsen og Jacobsen (2022): *Arbejdskraftmangel og rekrutteringsudfordringer på de store velfærdsområder*, VIVE.

⁷ Danmarks Statistik, Statistikbanken tabel BOERN1.

⁸ EVA (2021): *Undervisere i folkeskolen og deres uddannelse*.

⁹ Kraka (2019): *Lærerkvalitet og folkeskolen*.

¹⁰ Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2020): *11.000 pædagoger arbejder uden for faget*.

¹¹ STAR (2023): *Rekrutteringssurvey*.

En del af rekrutteringsudfordringerne kan desuden være som følge af arbejdsvilkår, lønmæssige forhold eller forskellige præferencer for arbejdstid. Fx arbejdede mere end hver anden blandt det pædagogiske personale i kommunale dagtilbud på deltid i 2020,¹² mens hver tredje folkeskolelærer, der havde forladt folkeskolen i 2017, fremhævede dårlig ledelse som en af hovedårsagerne til fravalget af folkeskolen.¹³ Der henvises i den forbindelse til det eksisterende arbejde i Lønstrukturkomiteen, som skal afrapportere inden udgangen af juni 2023.

I dag kvalificerer efter- og videreuddannelse for pædagoger og lærere i for mange tilfælde deltagerne *ud* af professionen frem for til en karriere *inden for* professionen. Det medfører, at en stor andel ender med at skifte branche. Det gælder især dem, der tager en kandidatuddannelse, *jf. faktaark 3.4*.

Kommissionens forslag lægger op til at styrke rekrutteringen og fastholdelsen af lærere og pædagoger via attraktive uddannelser og en god overgang til arbejdsmarkedet (*jf. faktaark 3.2*), bedre alternative veje ind i uddannelserne (*jf. faktaark 3.3*) samt bedre muligheder for efteruddannelse og specialisering (*jf. faktaark 3.4*).

¹² Indenrigs- og Boligministeriets Benchmarkingenhed (2021): *Arbejdstid blandt pædagogisk personale i kommunerne*.

¹³ Epinion (2017): *Lærereuddannedes mobilitet på arbejdsmarkedet*